

ПРИЄДНУВАЛЬНІ РЕЧЕННЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ТИП НЕПОВНИХ СТРУКТУР У МОВОТВОРЧОСТІ МАРІЇ МАТІОС

Приєднувальні конструкції можна розглядати як неповні структури, бо в них структурно не заповнено позицію одного чи кількох членів речення, тобто вони виступають реченнями з неповною реалізацією структурної схеми. Однак, учені не дійшли спільної думки щодо кваліфікації таких одиниць. Одні мовознавці вважають їх самостійними синтаксичними одиницями [1], інші відносять такі речення до неповних [3; 5; 8], треті виділяють серед приєднувальних конструкцій окремий різновид – неповні [5;7].

Приєднання належить до явищ статичного плану речення. Ця граматична категорія містить додаткове щодо попереднього речення повідомлення, оформлене за допомогою певних мовних засобів. Приєднання виступає особливим способом побудови висловлення, специфічним мовленнєвим оформленням певного інваріантного змісту. Отже, приєднувальні конструкції – це структури з імпліцитно вираженою частиною інформації, яка компенсується за допомогою синтагматичного й змістового зв'язку з попереднім реченням.

Приєднуватися можуть речення і частини речень, інтонаційно і позиційно відокремлені від основної частини конструкції з вираженим акцентуванням приєднуваної одиниці чи, навпаки, наданням йому семантичного відтінку мало важливого, принагідного зауваження.

Поширення терміна "приєднування", впровадження його в науковий обіг пов'язане з працями Л. В. Щерби, В. В. Виноградова [9; 2], у яких були сформульовані основні ознаки приєднання як особливого різновиду синтаксичного зв'язку. До таких ознак належать:

- 1) психологічна "ненадмірність" приєднуваного компонента, який з'являється у свідомості мовця тільки після чи під час його висловлювання [9, с.80];

2) експресивно-семантична ознака: у приєднувальних конструкціях частини не вміщуються в одну змістову площину, логічно не поєднуються в цілісний єдиний вислів; "суб'єктивні мотиви, тонкі переплетення експресивних форм змінюють і руйнують звичну логіку синтаксичного руху, утворюючи розриви, невідповідності між значенням синтаксичних форм та їхнім стилістичним використанням" [2, с.140-141];

3) семантична ознака: приєднання являє собою нібито додаткове судження, яке виникає у свідомості в процесі висловлювання додатково.

Структурно приєднувальні конструкції однакові в усіх стилях мовлення, розрізняються тільки ступенем уживання їхніх структурних типів у різних стилях. Найхарактерніші вони для розмовного, художнього й публіцистичного стилів.

Вибір приєднувального речення з-поміж інших можливих форм вираження тієї самої думки може бути зумовлений багатьма причинами: прагненням створити ефект невідповідності, стихійного мовлення, подібного до усно-розмовного; необхідністю увиразнити зміст приєднуваного висловлення, підкреслити те, що воно не входить до попереднього судження; наголосити на важливості приєднуваного для реалізації дії базового речення тощо.

Приєднувальні речення найчастіше подають атрибутивні, обставинні й об'єктні характеристики дії основного речення. Відповідно, вони перебувають з ними в певних семантичних відношеннях. Такі синтаксичні одиниці складаються переважно з означення, обставини чи додатка, які можуть мати залежні означення.

Атрибутивні приєднувальні речення вказують на ознаку суб'єкта основного речення і виражені здебільшого прикметниками або словами інших частин мови, що виконують функцію означення, наприклад: *Ти його любиш, розуміючи усю абсурдність і ненормальність своєї любові до нього, приймаючи такого, яким він є. Жорстокого, безвідповідального, ніжного, п'яного, брехливого* (Життя коротке, с.41); *А як тільки минув перший туман самообману – ти побачила його наготу. Не лише фізичну, але і внутрішню* (Життя

коротке, с.41). Названа ознака є особливо важливою для характеристики суб'єкта. Її актуальність для мовця увиразнює постпозиція та особливий інтонаційний малюнок.

Приєднувальні речення обставинної семантики виражені переважно прислівниками чи прийменниково-відмінковими формами у функції обставин. Вони указують на незвичний, особливий спосіб виконання дії базового речення, її особливу локалізацію в просторі, темпоральні характеристики тощо. Приєднувальні речення обставинної семантики особливо тісно пов'язані з предикатом основного речення, вказують на його особливі характеристики: *Кров їх ударила в голову. **Нагло і безпощадно*** (Життя коротке, с.57); *Від його погляду не поломилася воля і не задрижали коліна, лише стало так, як стає, коли тебе зурочать. **Млісно і гадко*** (Життя коротке, с.56); *Щось підозріло котяться наші вівці. **Як навмисне*** (Життя коротке, с.57); *І там тебе трохи зостало. В пам'яті інших* (Життя коротке, с.126).

Приєднувальні речення об'єктної семантики, що граматично складаються переважно з додатків, інколи - додатків з означеннями, виражають слова, словосполучення, оформлені як окремі речення. Названу синтаксичну функцію найчастіше виконують іменники, іменники з прийменниками, рідше - інші частини мови в синтаксичній позиції іменника.

Згадані синтаксичні структури уточнюють здебільшого вже названий в основному реченні об'єкт дії, водночас нерідко вказують на тему подальшої розповіді, наприклад: *Та робота так стинала їй тіло, що часом лягала коло Уласія з одною охотою: аби він лиш поклав на груди сонну руку і не рушив її до днини, поки не запіють кури, і треба буде вставати до варти. **До худоби, до дітей*** (Життя коротке, с.58); *Так дивно, що я про це іще думаю. **Про лоскіт...про серцебиття*** (Щоденник страченої, с.13); *Ніщо з того, що зараз потрапить мені в очі, не може не те що кардинально – жодним чином – змінити ходу чийогось окремого життя, ні, тим паче, хід історії. **І моєї особистої історії також*** (Щоденник страченої, с.17).

Отже, приєднувальні структури в мовотворчості Марії Матіос допомагають сконцентрувати увагу читача на особливо важливому компоненті.

За допомогою таких структур автор посилює контраст, протиставлення, особливості певних фактів чи їхні характеристики.

Список використаної літератури

1. *Ванников И.В.* Синтаксис речи и синтаксические особенности русской речи / И.В. Ванников. – М.: Русский язык, 1979. – 296 с.
2. *Виноградов В.В.* Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика / В.В. Виноградов. – М.: Изд-во АН СССР, 1963. – 255 с.
3. *Дудик П.С.* Из синтаксису простого речення. Навчальний посібник / П.С. Дудик. – Вінниця: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 1999. – 297 с.
4. *Жданова О.П.* О месте присоединительной связи в ряду синтаксических отношений. [В кн.: Синтаксис и интонация] / О.П. Жданова. – Уфа, 1976. – С. 123–132.
5. *Кобзев П.В.* Неполные предложения присоединительного типа в современном русском литературном языке: Автореф. ... дис. канд. филол. наук: 10.01.01. / П.В. Кобзев. – Л., 1966. – 22 с.
6. *Коструба П.П.* До питання про поняття і класифікацію неповних речень / П.П. Коструба // Питання українського мовознавства, кн. 4. – Львівський держ. ун-т, 1960. – С. 38–75.
7. *Шалимова Г.С.* Актуализация коммуникативных и экспрессивных средств синтаксиса современной газеты (на материале присоединительных конструкций): Автореф ...дис. канд. филол. наук: 10.02.01 / Г.С. Шалимова –М.: МГПИ, 1971. – 24 с.
8. *Шапиро А.Б.* Очерки по синтаксису русских народных говоров (строение предложения) / А.Б. Шапиро. – М.: Изд-во АН ССР, 1954. – 20 с.
9. *Щерба Л. В.* Избранные работы по языкознанию и фонетике. – Л.: ЛГУ, 1958. – Т.1. –183 с.

Список використаних джерел

1. Марія Матіос. Щоденник страченої: Видання друге. / М. Матіос. – Львів: ЛА «ПРАМІДА», 2011. – 200 с.
2. Марія Матіос. Життя коротке. Книга прози. / Марія Матіос. – Львів: Кальварія, 2001. – 236 с.